

Sprzedaż lawinowa – znana w środowiskach biznesowych jako forma sprzedaży bezpośredniej – rozwija się w Polsce w energicznym tempie od początku lat 90-tych. W Polsce spotykana jest najczęściej w przypadku sprzedaży takich produktów jak kosmetyki, upominki czy książki. Jest to powszechna forma działalności gospodarczej, która pozwala na zarabianie pieniędzy bez potrzeby dużych inwestycji.

Często jednak działalność ta jest niesłusznie uznawana wyłącznie za metodę oszukiwania ludzi, w tym bywa utożsamiana z tzw. piramidami finansowymi. Tymczasem sprzedaż lawinowa – po spełnieniu warunków określonych w Ustawie z dnia 16 kwietnia 1993 roku o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji – jest dozwolona i nie stanowi zagrożenia dla konsumentów czy też uczestników systemu.

Osoby zamierzające brać udział w sprzedaży lawinowej lub organizujące sieć marketingu bezpośredniego powinny zapoznać się z ograniczeniami ustawowymi dla tej formy działalności, jak również z obowiązującą szczególną ochroną konsumentów w tym zakresie.

Formy sprzedaży lawinowej – co jest zabronione, a co dozwolone

System sprzedaży lawinowej polega na proponowaniu nabywania towarów lub usług z jednoczesnym składaniem nabywcom obietnicy uzyskania korzyści materialnych w zamian za nakłonienie kolejnych osób do dokonania takich samych transakcji, które to osoby uzyskałyby podobne korzyści materialne wskutek nakłonienia następnych osób do udziału w sieci (art. 17c Ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 roku o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji).

Sprzedaż lawinowa jest dozwolona tylko wtedy, gdy spełnia szczegółowe wymogi określone w ust. 2 art. 17c Ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji:

- Po pierwsze, produkty lub usługi są sprzedawane po cenie, która nie przekracza w znaczny sposób ich rzeczywistej wartości rynkowej;
- Po drugie, osoba rezygnująca z udziału w systemie sprzedaży lawinowej może odsprzedać organizatorowi systemu towar i materiały promocyjne zakupione w ciągu ostatnich 6 miesięcy za co najmniej 90% ceny, po której je nabyła.

W przypadku, gdy choćby jeden z powyższych warunków nie jest spełniony, sprzedaż lawinowa zostanie sklasyfikowana jako czyn nieuczciwej konkurencji, za który może grozić nawet 8 lat pozbawienia wolności.

Bezpieczeństwo konsumenta w systemie sprzedaży lawinowej

Organizator bądź uczestnik sprzedaży lawinowej może prowadzić działalność tylko w granicach wskazanych w ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Dodatkowo, ponieważ system ten opiera się na oferowaniu towarów lub usług bezpośrednio klientowi, najczęściej np. w domu lub w miejscu jego pracy – podlega on przepisom o umowach zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa.

Zgodnie z Ustawą z dnia 2 marca 2000 roku o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny:

- Konsument, który zawarł umowę poza lokalem przedsiębiorstwa, może od niej odstąpić bez podania przyczyn, składając stosowne oświadczenie na piśmie w terminie 10 dni od zawarcia umowy.
- Sprzedawca, zawierając z konsumentem umowę poza lokalem przedsiębiorstwa, powinien przed jej zawarciem poinformować konsumenta na piśmie o prawie odstąpienia od umowy i wręczyć wzór oświadczenia o odstąpieniu. Zobowiązany jest także wręczyć konsumentowi pisemne potwierdzenie zawarcia umowy, stwierdzające jej datę i rodzaj oraz przedmiot świadczenia i cenę.

Zakazane piramidy finansowe – system konsorcyjny

Nie należy mylić sprzedaży lawinowej – dozwolonej po spełnieniu warunków ustawowych – z tzw. piramidami finansowymi, których prawo polskie stanowczo zabrania. Piramida to system promocyjny, w ramach którego konsument wykonuje świadczenie w zamian za możliwość otrzymania korzyści materialnych, które są uzależnione przede wszystkim od wprowadzenia do systemu innych osób, a nie od sprzedaży lub konsumpcji produktów. Zgodnie z art. 7 ust. 14 Ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 roku o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, zakładanie, prowadzenie lub propagowanie piramid stanowi nieuczciwą praktykę rynkową. Tym samym działalność ta może być podstawą do roszczeń konsumentów, obejmujących m.in. zapłatę odszkodowania lub przekazanie sumy pieniężnej na określony cel społeczny.

Klasycznym przykładem piramidy finansowej jest system konsorcyjny – zwany również „systemem argentyńskim” lub „schematem Ponziego”. Polega on na samofinansowaniu się konsumentów w ramach utworzonej grupy. W ramach tego systemu pewna liczba osób przystępuje do konsorcjum i wpłaca na jego rzecz pewną kwotę pieniędzy. Część sumy otrzymuje organizator systemu – na pokrycie kosztów i realizację zysku – a pozostała część powinna być przeznaczana na przyznawanie towarów członkom systemu konsorcyjnego bądź udzielanie im pożyczek. Zgodnie z art. 16 Ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, organizowanie i prowadzenie działalności w formie systemu konsorcyjnego stanowi nieuczciwą praktykę rynkową i jest zagrożone karą pozbawienia wolności do 5 lat, a nawet do 8 lat – jeśli zgromadzono tą drogą mienie wielkiej wartości.

Reasumując, prawo polskie zezwala na działalność w systemie sprzedaży lawinowej – po spełnieniu określonych warunków ustawowych – oraz bezwzględnie zakazuje działalności w systemie konsorcyjnym.

Ustawowy zakaz systemów konsorcyjnych ma na celu niedopuszczenie do tworzenia piramid finansowych, o których głośno było w latach 90-tych. Zakaz ten chroni interesy osób, które – zachęcane sloganami o wysokich i łatwych zarobkach – dopiero z czasem przekonywały się, że podjęły decyzję pochopną i dla siebie niekorzystną.

Mateusz Buzuk, prawnik, **Kancelaria Prawna Chajec, Don-Siemion & Żyto**

GENESIS PR